

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1934

II aastakäik

Toimetaja dr. agr. A. MILJAN. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.
Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk 40, postkast 54, telef. 454-70.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 10

Oktoober

Saku kodumajanduskooli peahoone.

Mispärast wanaisa austab leiba.

„Täna saame uudseleiba!“ ütleb Leeni lauda kattes.

„Vanaisa loeb täna ise söögipalve.“

Muidu oleks Eedi kord lugeda.

Vanaisa koht on laua otsas. Sinna paneb ema värske uudseleivapätsi ja suure laia leivalõikamise noa.

Käed risti tumepruunil lõhnaval leival, ütleb vanaisa pikkamisi:

„Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev..!“

Muud ei ütle ta midagi.

Nüü on ta pöördunud Taevaisa poole kõik need pikad aastad, mis tegid noo-est sirgest mehest hallipäise vanakese.

Seda palvet luges ta, kui ta noor naine — praegune vanaema — oli esmakordselt siin tahus küpsetanud leiba uudseviljast.

Seda õpetas ta oma lastele.

Ja nüüd, kus kasvab ta ümber pojlaste müdinarikas pere, ei ole tal ka teisi sõnu.

See on ta tänu. Tänu taevale, kes kaitses orast talvel, kastis seda kevadel, hoidis suvel sajud öitse ajal — andis põllult vilja ja hoidis ära ikalduse. See on ta austus leivale, mis tänarugi raske töö tulemusena tuleb ta kehvale lauale.

See on ta isalik hoolitsev mure kõigi nende eest, kes vajavad veel leiba siit põllult. Vajavad seda peale seda, kui vanaisa ise ei vaja enam maapealseid asju. Vajavad leiba kaua veel, enne kui suudavad ise seda hankida.

Ristikäsi seisab pere ümber laua. Ema on võtnud hällist väikesest Atsigi ning pannud risti temagi tillukesed sõrmed.

Tähtsalt tõstab nüüd vanaisa pätsi üles rinna vastu ja lõikab igale suure vülaku üle leiva.

„Simule, minia, annan kaks.. Jumal õnnistagu sulle Atsikese toitmist ja kasvatamist ja andku sulle jõudu kahe eest!“

Nüü teeb vanaisa ikka uudseleiva-päeval, kui mõni lastest on väike, ja ema toidab teda rinnaga.

Ega vanaisa kodus sellepärast leiba jaoks anta. Igaüks võib süüa niipalju kui on isu. Vanaisa lõikab leivakorvi kuhjani täis. Söögu lapsed, kosugu ja olgu rõõmsad.

„Jah, eks kulu tööd ja vaeva, enne kui saab selle leiva niiviisi lastele lauale!“ tähendab vanaema.

„Jah, eks ta ole! ... Aga seks talveks on meil leib jälle kindel. Ehk Jumal aitab ka edaspidi jälle.“

Küllap ta aitab. Laste noor ema on veendunud selles. Küllap Taevaisa, kes toidab lillekesi väljal ja linnukesi puude okstel, aitab toita ka tema pisikesi lapsi. Heameelega vaatleb ta vanaisa, kes hammustab isuga suure suutäie pehmet leiba ja võtab pümapüstit puulusikaga head paksu hapupiima peale. Siis libiseb ta pilk Paulile, kes sööb põsed punnis ja õiendab juba teist korda tühja prima-tassi, et — mamma, anna veel!

„Vanaisa!“ ütleb korraga Eedi heledasti. „Sa palusid leiba üksipäini... Eedi tahab saia ka!“

Küll on üleannetu poiss see meie Eedi! Mis sihukesest küll saab. Kuule, kuidas ta praegu ütles vanaisale!

Aga lapsed on seekord südamis Eedi poolt.

Mis oleks, kui saaks iga päev saia ka! Säärast, nagu teeb ema jõuluks — rosinad sees, või sääraseid, nagu tõi papa linnast: timpe ja kringlikesti; ümmargusi köömnetega ja ümmargusi suhkruriputisega; sääraseid vedru moodi, et keeruta, keeruta, ja magus asi on vahel... Kui paluks saia ka!

Aga vanaisa kõneleb tõsise näoga:

„Ära sa niiviisi räägi, Eedi pois! ... Ei meie tohi tüüdata Taevaisa uhkuse asjadega.. Palume ikka ainult igapäevast leiba, jah, ikka leiba üksipäini... Küllap Taevaisa siis ise teab, kuidas ta peab kõiki meid meeles, ja mis ta meile veel annab selle kõrvale...“

Vanaisa on elanud kaua maailmas, seitse korda enam kui Leeni; kümme korda kauem väikesest vallatust Eedist. Selle aja jooksul on ta mõndagi läbi ela-

Lõikuse tänapühkal.

Tänuhelid, helisege
Läbi halli sügise!
Isa armust jutustage
Inimeselastele:
Põld on kuldset vilja kandnud,
Jumal lõikust õnnistanud,
Terad kokku kogutud,
Töö ja waew on tasutud.

Aita, Jumal, Sinu andeid
Tarwitada tänuga,
Toida kõiki — rikkaid, waeseid —
Kalli taewaleiwaga.
Oma lapsi waimunäljas
Sööda, kaitse kodus, wäljas!
Ära lase, Issand, Sa
Wõitluses meid murduda!

nud, näinud, kuulnud teistelt, lugenud raamatuid. Ega ole temale nii endast-mõistetav, et pannakse lauale head värsket rukkileiba. Ei ole seda ka alati kauseltki kõigil.

Vanaisa mäletab veel seda aega, kus paremad maad olid kodumaal mõisa käes. Paremad töäjõud olid mõisa käsutada. Orjastatud talurahva tarvitada oli vähe ja viletsat maad. Vähe jäi aega ja jõudu sellegi harimiseks. Ei jätkunud peatoitu — leiba. Rukkijahu segati haganatega, nii et leib — vahelikuks kutsuti seda — kahises hamba all. Puukooriki on jahvatatud jahusse. Kuid sedagi leiba ei olnud küllalt igakord. Nälg ähvardava tondina oli alati inimeste mõttes. Näljaga antud küll mõisast vilja, kuid sellega kõvenes veel orjaike. Näljaga antud toidunatuke tuli pärast teenida tasa mitmekordse tööga. Nälg teeb inimese orjaks. Inimesi on alati püütud orjastada näljaga.

Inimesi lohutas süis ilus mälestus vanast kuldsest Rootsi ajast. Rootsi valitsus püüdis hoolitseda talurahva eest. Ta piiras orjust mõisale vakuraamatutega, kuhu märgiti töökohustused. Mõisnikud ei tohtinud nõuda rahvalt liigset. Inimesed said rohkem aega hoolitseda oma põldude eest. Põllult saadi rohkem vilja. Rahvas hingas vabamalt — oma leib tegi ta vabamaks. Eesti kujunes sel ajal Rootsile viljasalveks: süit veeti wälja rohkesti rukist, otri j. m. Mõisnike mõju vähenes talurahva jõukuse tõustes.

Keiser Aleksander I andis küll eestlastele isikliku vabaduse. Kuna aga inimestel ei olnud oma maad, kust saada oma leiba, jäid nad teoorjaks endiselt. Vabaks saab eesti põllumees alles teoorjuse kaotamisega ja võimalusega osta maad päriks. Kasvatades iseendale igapäevast leiba ja müüjiks lina, saab eestlane tagasi tunde, et ta on vaba, teistevääriline inimene, inimene, kes võib saada pere-meheks omal maal.

Nüüd on Eesti vaba.

Aga töö ja leiva muretsemine kõigile on praegugi tähtsamaid küsimusi meie rahva ja riigi elus. Kui me ei saavuta igapäevast leiba kõigile, ei suuda me elada vaba rahvana...

Vanaisa kodus on lastel seni olnud kindlustatud igapäevane leib. Maalapike on omast käest. Isa on tugev töömees. Vanaisa ise on ka veel nõuks ja abiks kõikjal. Ema noored väsimatud käed, vanaema elutark perenaiseosavus korraldavad kõike, nii et põllult kogutud varandusest jätkub aastast-aastasse.

Kuid uhkusest ei saa siin olla juttugi. Vanaisa teab, et lastel on palju soove. Ta teab ka, et on maailmas paljugi head, mida lapsed ei oska veel soovida. Kui vanemad hakkaksid seda kõike muretsema lastele, lõpeks nende jõud peagi. Süis võiks kergesti juhtuda nii, et peale lühikest ütsemist poleks majas enam igapäevast leibagi.

Leivapuudus paneb aga inimese küürutama; närvutab ta vaba vaimu.

Õppigu süis lapsed mõistma varakult, kui tähtis, kui suur asi on igapäevase leiva omamine. Õppigu mõistma, et selle saamine ei ole kerge asi. Mõistetagu ja tuntagu, kui palju sin on otsustada Jumala väel ja tahtmisel. Harjugu vaatama ümberringi ja nägema, et kõigil ei ole sedagi, mis on meil, ning loovutama omast piskust palakesi hädalistele.

A. Oengo-Johanson.

Rahva maailmavaatest ja maanoorte kaastegevusest selle selgitamisel.

Iga uus põlv kasvab eelmiste põlvade loodud elutingimustes ning areneb kasutades eelmiste põlvade poolt saavutatud vaimseid väärtusi ja ainelisi võimalusi. Rahva ajalugu, majanduslik ja kultuuriline seisund, rahva maailmavaade, hingelised omadused ja võimed on tegurid, mis määravad iga uue põlve kujunemise. Ajalugu on suur õpetaja, rahva hingeilm on suure tähendusega uue põlve — noorte maailmavaate arenemisele. Olevik ei seisa lahus minevikust ja tulevikku ei saa rajada ega luua arvestamata minevikku ja olevikku, vaid olevik seisab minevikul ja tuleviku loomine on tingitud mineviku arengust ja oleviku olukorrast.

Rahva maailmavaate, eelmiste põlvade poolt loodud väärtuste ning oleva vanema põlve hingeliste omaduste, veendumuste ja paleuste alusel kujuneb ka maanoorte maailmavaade. Muidugi, seejuures uue põlve ja seega ka maanoorte maailmavaade ei kujune ja ei saagi kujuneda sarnasena vanema põlve omale, sest elu edeneb, elu ülesanded ja tingimused muutuvad, teadus areneb, elu paleused täienevad ning kõik see mõjutab omalt poolt ka maanoorte maailmavaate kujunemist. See ei võigi teisti olla, sest elu on lõpmatu areng igaviku sihis.

Kui noor inimene omandab eelmise põlve maailmavaate, arvestamata oleviku ülesandeid ja tuleviku sihte, siis ei suuda ta ajaga sammu pidada ega küllalt täielikult täita oma aja ülesandeid. Kui aga noored tunnustavad minevikku ja tema tähendust, kasutavad oma rahva eelmiste põlvade poolt loodud väärtusi, arvestavad kaasaja elunõudeid, hindavad vääriliselt elu juhtiva vanema põlve tegevust ning tänutundes austavad ja armastavad vanema põlve tegelasi, tunnevad elu arengut ja tuleviku ülesandeid ning rahvuslikke ja kultuurilisi paleusi ning püsivalt töötavad oma vaimuilla kujundamise alal, — siis kasvavad noortest inimesed ja kodanikud, kes oskavad ja suudavad arendada elu ja juhtida oma rahva ja kodumaa saatust kooskõllaliselt olevikust tuleviku sihis. Mineviku vaim ja rahva eelmiste põlvade poolt loodud väärtused, oleviku sihid ja ülesanded ning tuleviku tähised leiavad siis noortes ühenduse ning aitavad kaasa võimsate rahva poegade ja tütarde kasvamisele.

Siin kerkib aga küsimus, milline on meie rahva maailmavaade ja vanema põlve hingelised omadused ja veendumused ning see mineviku vaim, millest noored ammutaksid kasvavat elujõudu. See küsimus on suure ulatusega ning selle selgitamine või selle suhtes selgusele jõudmine suure tähtsusega; see selgusele jõudmine on ka raske ülesanne, sest rahva maailmavaade, kui rahva suhtumine elule, ei ole määratav üksikute tähelepanekutega ja kirjutustega, vaid see nõuab pikemaajalist uurimust; samuti ka vanema põlve hingelised omadused ja veendumused ei avaldu nii otsekohealt, kui üksikute inimeste omad nende avaldustes, vaid see selgub pikemaajaliste tähelepanekute põhjal; mineviku vaim aga avaldub meie rahva ajaloo uurimistel.

Maanoorte vaimne areng ja maailmavaate kujundamine ning maakultuuri aluste ja maa vaimse elu sihtide määramine aga otse nõuab vastust tähendatud küsimusele. Sel asjaolul on selle küsimuse üle ka kirjutatud, seda arutatud ja selgitatud. Mõtted sellel alal on liikuma pandud ja see on tervitatav, eriti maanoorte vaimse elu ja tuleviku kujunemise seisukohalt. Aga see küsimus ei ole kaugelki veel lahendatud, ta ei saagi ega võigi lahenduda üksikute kirjutuste põhjal, vaid vaja on selle küsimuse arutamist ja selgitamist mitmekesisest lähtekohtadest ja mitmekesisest alustest.

Tänuväärt ja maanoorte vaimse arenemise seisukohalt soovitav oleks, et ka maanoored arutaksid ja selgitaksid tähendatud küsimust ning avaldaksid ajakirjas „Maanoored“ oma mõtteid ja arvamusel eelmiste põlvade poolt loodud vaimsete väärtuste, oleva vanema põlve hingeliste omaduste, veendumuste ja paleuste ning maaelu ideeliste aluste suhtes. Need arutelud ja mõtted aitaksid kaasa rahva maailmavaate selgitamisele, maakultuuri aluste määramisele, rahvuslike paleuste kujunemisele, mineviku ja oleviku lähendamisele ning vanema põlve ja maanoorte vastastikkusele arusaamisele ja heatahtlikule koostööle. Need

Viljapeksumasin.

Suhti! Auru, vett ja auru korraga.
Tõrde tõstetakse jooki karraga.
Ahjuksest sisse turbaid puiega
heidetakse mürdmatute lüega.
Masina ma käima lasin.

Jõurab vägevasti, kõmab passina
ning siis kurrutab ja ketrab kassina,
sügavasti veeturbiinina,
sekka heliseb raudsiinina
viljapeksumasin.

Rattad keerlevad, veet ümber rihmaga,
teri söeladele langeb vihmaga.
Tuulajatest kümne palli rõhuga
haganaid koos viskab alla põhuga.
Ikka hoog veel nõrk ja kasin.

Uusi koormaid tuleb. Lõuad pärani
kisub trummel jõiiseva käruga.
Põhust mäed tõstab taeva laeni,
kotti terad raputab, ei vaegi
rehepeksumasin.

Pihlamarjad pea peal juba punased,
salve viiakse kui külvit tunased.
Sügis põllult tuleb täie kõhuga,
udu, roostega ja külma õhuga,
magab talve õlesasin.

Hendrik Visnapuu.

noorte arutelud ja mõtted annaksid rahva maailmavaatele ja üksikutele paleus-tele ka elulise tähtsuse, olles teguriteks maanoorte kasvatuses ja tuleviku elu määramisel. Seega siis tähendatud küsimus selgugu avaralt ja õigelt ning eluliselt teaduslike uurimuste, elu tähelepanekute, vanema põlve esindajate kirjutuste ning maanoorte arvamuste ja mõtete alusel, tunnustades, et ka üksikud mõtted, arvamused ja elu tähelepanekutel kujunenud seisukohad on tähtsad tähendatud suures selgitusetöös.

Tavaliselt arvatakse ja avaldatakse, et meie rahvas ja ta üksikud liikmed — kodanikud — on valvel oma õigustes ning kaitsevad oma huvisid maksva õiguse alusel. Avaldatakse koguni, et kodanikud liiga palju protsessivad — käivad kohut väikeste asjade pärast, milliseid oleks võidud lahendada vastastikusel kokkuleppel, jättes asi andmata kohtu lahendada, kuigi õiguslikud huvid on puudutatud. Kerkib küsimus, milline oleks õige seisukoht rahva hingeilmas ja veendumustes seaduse normide kaitsmisel ja arusaamatuste lahendamisel kaaskodanikkudega, kas siin juhtivaks jõuks on tugev õigusetunne ja ühiskondliku heaolu kaitse või peamiselt isiklikud huvid. Elu tähelepanekutel võib ütelda, et meie rahva õiguse tunne on küllalt arenenud ja seega eelmiste põlvete pärandus noortele on sellel alal küllalt kindel. Aga olevate tähelepanekutega ei ole see küsimus veel lahendatud oma üksikasjades, vaid rahva õigusetunde tundmaõppimine ja selle tunde avalduste tähelepanemine üksikutes elunähetes, kodanikkude tegevuse motiividesse süvenemine oleks tänuväärne ülesanne noortele. Alles selle ülesande teostamisel avalduksid rahva hingeilma sügavused, selle tugevad jooned ja ka nõrkused. Siin võib avalduda, et kuigi õigusetunne on, nagu tähendatud, küllalt arenenud, ei pääse siiski igakord mõjule selle tunde jõud, vaid tegevuse tõukejõuks osutuvad sageli peamiselt teissugused motiivid.

Soovitav on ka, et noored paneksid tähele kaasoorte tegevust ning nende veendumusi ja seisukohti omavaheliste suhete alal kui ka ühistööl noorte organisatsioonides. Nende tähelepanekute puhul tõuseb tõe ja õiguse probleem noorte ette täielikumas ulatuses ja kui sel puhul meelde tuletada ka kirjanduslikke teoseid, nagu A. H. Tammsaare romaan „Tõde ja õigus“, ning peatuda neis käsitletava elu juures ja võrrelda seda elu tegeliku eluga, siis tõuseks noorte ette terve ühiskondliku elu ala, selguksid noorte eneste maailmavaate tugevus ja ka nõrkused ning uued alused ja põhimõtted toimimiseks omas elus ja tegevuses. Noortes kasvaks ja tugevneks õigusetunne ning avalduksid õigusliku korra väärtused ja hüved.

Peatume rahva maailmavaate juures ja vaatleme, millised on sellel alal rahva veendumused ja mineviku pärandus maanoortele. See ala oleks suhtu-

mine maaellu: armastus maa, kodumaa looduse ja oma kodukohtade vastu, kodumaa-armastus üldse, usk maa väärtusse ja tähtsusse, põllupidaja elukutse austamine, lootus maakultuuri edule ja maaelu ilusamale tulevikule. Teame, et selle ala üle on juba palju kõneldud ja kirjutatud; on ka juba katsutud teha üksikuid kokkuvõtteid. Meie peame aga siin tähendama maanoorte huvide seisukohalt, et selle ala üle oleks vaja veel palju, palju kõnelda, tähelepanekuid teha ja kirjutada ning alles siis asuda kokkuvõtete tegemisele, sest vastasel korral võivad olla need kokkuvõtted ühekülgsed ja järeldused neist ekslikud. Eriti tähtis ja tarvilik on, et just selle ala vaatlustel oleksid maanoored tähelepanelikud ning arendaksid oma maailmavaadet sügavas kodumaa-armastuses, usus oma kodukohtade väärtuses ning lootuses maakultuuri õitsengule ja ilusale tulevikule. Selle ala õigele ja täielikumale selgitamisele ning avaramale mõistmisele võiksid maanoored oma tähelepanekutega palju kaasa aidata.

On levinenud vaade, et maad ja kodumaa loodust ei armastatavat enam, et kodukohti jäetavat maha, et olevat leidnud aset põgenemine linnadesse ja alevitesse ning tööstuse keskustesse. Avaldatakse ka, et kaduvat maaelu omapära, et maakultuur ja maavaim olevat ainult paljad sõnad ja et maale tungivat linnavaim ja linnaelu kombed. Maanoored! On see tõesti nii? Vastake sellele oma tähelepanekute, vanema põlve vaadete ja oma maailmavaate põhjal. Maanoored! Teie hingeilm, teie südamete soovid ning tuleviku igatsused ja lootused ning teie igapäevane töö oma kodudes ja tegevus noorte organisatsioonides annab sellele küsimusele õige ja õiglase ning ka mitmekülgsuse vastuse. Kas tähendatud avaldused on ekslikud ja liialdatud, kas need avaldused ei ole tekkinud üksikute nähete põhjal, milliseid on püütud ülistada? Oleks soovitav, et maanoored kõige selle kohta avaldaksid oma seisukohti oma tähelepanekute ja oma enese seisuga ja veendumuste kohaselt ning kirjutaksid sellest oma ajakirjas „Maanoored“.

Siin aga avaldame ainult üksikuid mõtteid ja seisukohti, et viia noori lähemale sellele alale ning näidata ka tähendatud avalduste ühekülgsust ja üldistamist. Meie rahvas hindab kõrgelt maa väärtust, armastab palavalt oma kodumaad ja on seotud oma kodukohtadega. Kui aga sadadest ja tuhandetest üksikud jätavad hooletusse või koguni maha oma kodukoha, siis ei saa ega või seda kuidagi üldistada ega ka meie rahva maailmavaate põhjoneks pidada. Meie rahvas hindab kõrgelt oma kodukohti ja usub põllupidajate elukutse suurde tähendusse.

Põllupidamine, — see on maal asuvate kodanikkude eluülesandeid ja kutsumus õnnistusrikkale tööle. Korraldatud kodud, õitsevad aiad, põllud ja aasad, suured põllumajanduse saavutused ja teostatud uuendused kõnelevad püsivast tõbbst, mis on tehtud huvi ja armastusega. Maal asuvad kodanikud on nagu kokku kasvanud oma majapidamistega ning nende vaim hõljub nurmedel ja aasadel ning hing on ühenduses kauni loodusega ja igavese jõuallikaga. Aga ka paljudes nendes, kes omas kergemeelsuses on jätnud maha oma kodukohad ja läinud linna ainult „kergema elu“ pärast, ei ole kustunud armastus maa vastu jäädavalt, vaid ainult ajutiselt nagu side kadunud oma hingeilma ja maa vahel. See vaimne side avaldub aga paljudes peagi oma mõju ja viib neid osalt tagasi maale; aga ka neis, kes ei lähe tagasi, on olemas armastus maa vastu ja kodukoha looduse ilu ning sünnipaiga mälestused on unustamatud ja kustumatud, kujunedes jõuks, mis annab püsivust ja kindlustab vaimu ja taht.

Aga on ka lakkamatut igatsust maa järele, tungi maale ning vajadust elavaks, otseks ühenduseks maaga ja temas peituvate jõududega ning temal elava ja õitseva loodusega. On inimesi, kes ei ole asunud linna mitte kergemeelsusest, vaid olude sunnil ja sisemiselt kutsumiselt vastavate ülesannete täitmiseks linnas ja kellel puudub oma kodukoht. Paljuis nendes on igatsus maa järele niivõrd suur, et nad ei leia enne rahu, kui ei ole omandanud omale vähemalt väikest mõnetinulist maak kohta. Nende hing on ühenduses elava loodusega, maavaim kutsub neid. Nad ei leia kätte oma elu kooskõla ja terviklust ning elu sihti enne, kui ei ole jälle ühenduses maaga ja maaeluga. Selline sügav on armastus maa ja elava looduse vastu. Sellisel unustamatud on lapsepõlve mälestused maa elust ja seal asuvast rahvast. Siit järeldub ka, kuivõrd põhistamatud on teatava arvu kodanikkude suhtes, kes on ostnud kohti maal, avaldused ja etteheited, et need ostud olevat tehtud äritsemise otstarbel. Ei, paljude poolt ei ole olnud siin mingit äritsemist ega ka tavalist majanduslikku kasu, vaid maailmavaade on

Härra Rügivanema külaskäik Orgita kodumajanduskooli 1934.

kohustanud nii toimima; tõukejõuks on olnud ideelised põhimõtted. Selline sügav on hingeilm ja sellised vankumatud selle ilma avaldused!

Kui vaatleme maakultuuri ja maavaimu, siis ei ole ka need paljad sõnad, vaid nad väljendavad maa vaimse elu väärtusi ja palet. Tõesti, need sõnad ei ole omandanud täielikku ja täpsat ulatust, kuid selge on, et maa vaimne elu erineb linna vaimsest elust ning maal valitseb teissugune vaimne õhkkond. Meie rahvuslik ärkamine on alanud maal ning maal on kasvanud ka selle ärkamise juhid ja tegelased ning maa on suurel määral kandnud seda liikumist. Maa elu omapärasused on mõjutanud tunduvalt ka üldist kultuurilist arenemist. Ka elu tähelepanekuist selgub, et on vahe vaimse elu vahel maal ja linnas, ja see vahe ei kao, kuigi linna mõjutised on suured, kuigi linn nagu tungib peale maale oma eluavaldustega ja kommetega. Maa võtab sellest ka palju omaks, mis ei võigi teisiti olla, sest maa ja linnad moodustavad ühe terviku ja peavadki olema seepärast vastastikuselt sõltuvuses ja kultuurilises koostöös. Aga maa ei võta omaks neid linna mõjutisi otseselt, vaid ümberkujundatud maaolude ja maa elu aluste ja arengu kohaselt. Ja see ümberkujundamine, mis on sügav vaimne protsess, annabki oma tulemustes neile mõjutistele uue vaimse sisu ja ka väärtuse.

A. Kurvits.

Meie soodärne karjamaa.

*Sai sügiseil meil' muinasjutu saareks,
kus kuldseid kaseid hõbedases vees
ja kuu ning tähed kummaliseks aardeks,
mis kade vesi varjas oma sees.*

*Siis künkail kõrgemal meil loitsid tuled
ja kõlas karjalaste hele hõik
nii kaua, kuni lensid lumesuled
ja valge, vaikne kate varjas kõik...*

*Kuis kevadet siis jälle ootasime,
mil karjamaa läeb õitsma päikse ees,
ta üle voogab valge lille ime.*

*Siis jälle sinises ja soojas vees,
kui pardid paljajalu paterdime...
See armsaim helm mu mälestuste kees.*

O. Särel.

August Kitzberg — „Tuuletalla“.

Kuldkollaste lehtede variseses puudelt varises kümnendamal oktoobril 1927. aastal ka August Kitzberg, see sooja südamega, noorusliku hingega „Tuuletallaja“, nagu ta end ise nimetas. Seitse aastat on möödunud tema surmast, kuid ta loodud kujud külaelust elavad edasi põlvest-põlve.

Juba tibatillukesena omas Kitzberg helgemaid silmapilke „kodukurukesest“, mida ta vanemas eas ei unusta. Sellepärast on ka ta „kodukurukesest“ pärit teglased tüsedad ja põlised, mitte aga viletsad virelejad.

Too aeg, mil Kitzberg oma kirjanduslikku tegevust algas, pakkus kirjanikule vähe. Siis nõuti kirjanikult ainult lõbusat, kerget ajaviite-lugemist, mida selle aja inimese mõistus jõudis seedida, kuid kunstiväärtuslikku kirjandust ei osatud veel hinnata. See oli n. n. nalja ja ajalooliste juttude ajajärk, kus iga vähegi haridust saanud eestlane luges oma kohuseks ka midagi rahvakasuks kirjutada. Ilmusid maokad ajaloolised jutud, milles oli vähe iva, kuid palju sõnu. Seda kõike tuleb selle arvele kirjutada, et sel ajal veel puudus ühendus Lääne-Euroopaga, kultuuriliselt kõrgemal seisva rahvaga.

Igaüks pakkus oma maitse ja jõu kohaselt. Puudusid igasugused reeglid nii stiili kui ka keele alal. Ka Kitzbergil pole mingit uut stiili, vaid sõnad voolavad aina, laused soravad mahlakas maakeeles ja sõnarikkus on küllaldaselt suur murdelistest vormidest ja kõnekäändest. Kitzbergi eelistatavam vorm on kahekõne.

„Tuli õnnis laupäeva õhtukene, kallid videviku ajakene, juhtus Hans Jürile ehk Jüri Jaanile tänaval vastu, — kohe oli küsimine: „Koes sia. täempe lääd?“

„Sinnaamas iki.“

„Koe sinnaamas?“

„Mia lubasi püvesid pillitem' minnä.“

„Mia tule kah, lääme.“

Ta on oma tegelaste juttu tõesti kuulnud ja teravasti tähele pannud.

Kitzberg kirjutab isegi kõige väiksematest ja tühistest asjadest elavalt ja loomutruult.

„Keset aita oli laud toolidega. Seintse ääres seisid riidekirstud, laes rippusid suitsetatud seakintsud. Linase riide lõhn segas end suitsuliha lõhnaga, — nii tuntud eesti aitate lõhn.“ Nagu sellest näitest näha, ei anna Kitzberg pik-

ka kirjeldust, mis võiks tüütavaks minna, vaid ainult mõne lühikese lausega maalib ta kujuka pildi taluaidast. Ja just see annabki Kitzbergi stiilile ta veetlevuse.

Oma toredates külaelutõdedes esitab ta täie päevapiltniku trüüdusega tegelasi nii, nagu nad elavad, kõnelevad ja liiguvad, näitab eriti värvikaid, elevusrikkaid pühade ja pühapäevade elu pilte, mida enda terava pilguse on vaadelnud oma kodukoha ümbruses ning siis ümberloonud väärtuslikkudeks kunstitoodeteks.

Üks ta õnnestumaist töödest nii ainelt kui ka kompositsioonilt on „Püve Peetri riukad“. Siin kujutab Kitzberg mulkide tütarde mehelepänemist ja koduväide leidmist, kus kõik mõtted ainelise kasu ümber keerlevad. Iseloomudel on terava kontuurid, mis ka teeb selle jutu elavaks. Kirjanik suhtub heatahtlikult kõigi vastu. Ta kirjutab: „Missugune seisus või klass rahvast annab koduväi kandidaatsid Mulgimaal?“

Noh, peremeeste vennad, perepojad, kellele isa talu järele ei jätnud, vaid sularaha. Need on esimesed koduväi koh-tade otsijad. Nemad valivad aga väga, nõuavad viie jalaga tallekest: koht peab suur olema ja hea, vähe võlga peal, tütar noor ja ilus...“

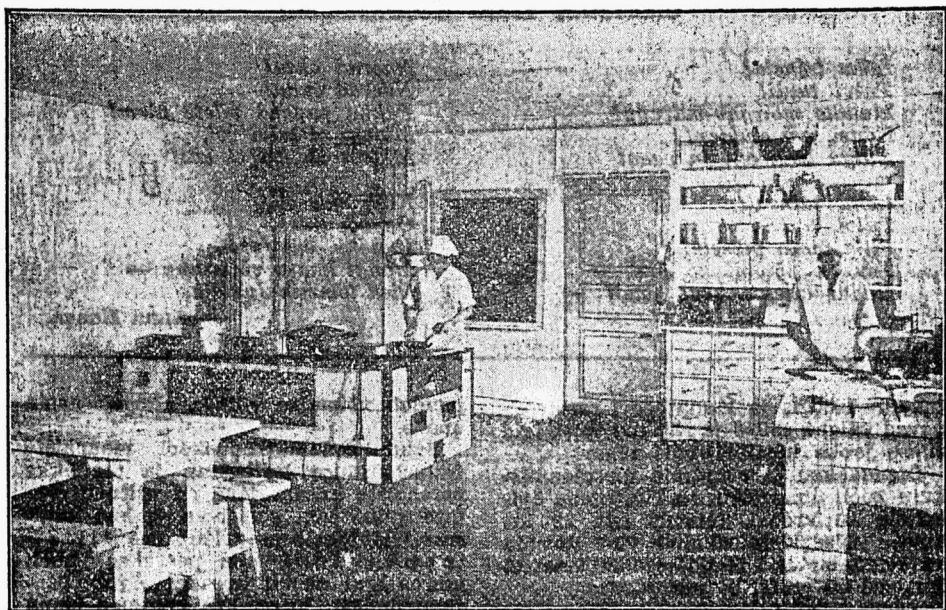
Kitzbergi jutustav toodang on vilekõitelises kogus „Külaelutõdede“ nime all uuesti ilmunud. Peale külaelutõdede on Kitzberg Eesti psühholoogilise draama looja.

Oma sünnipärase talendi varal võib Kitzberg elavalt sulavusega ja seesuguse kaasakiskuvusega jutustada, et teda lugedes end keset elu tunned olevat, kus jõudu ja värskest. Talle on omapärane mingisugune kergus. Ta jutustab aegamööda korutades, kuid just sellepärast mõjub ta elavalt, et alati pinnal liigub.

Kokkuvõetult peab ütleva, et Kitzbergi toodang on suur ja kunstiväärtuslik, kui arvesse võtta veel seda, et noorest peale hilise ajani seisus ta ametis, mis sugugi soodne polnud vaimlise töö loomiseks. Tal tuli tegutseda numbritega ja kuivade ärilugudega. Peab otse imestama, kuidas kirjanik on suutnud oma igapäevase leivateenistuse kõrval nii palju ja head kirjutada.

E. Markvardt.

Saku kodumajanduskooli õppekõök, kus õpilased igapäev töötavad.

Saku kodumajanduskool — vanem kodumajanduslik õppeasutus.

Saku kodumajanduskool on üle kümne-aastase eduka tegevusega ellu saatnud sadandeid õppinud ja teadlikke perenaisi. Seetõttu on huvitav tutvuda ligemalt Saku kooli töö ja õppetegevusega, mis asub Harjumaal, Saku vallas, Saku raudteejaamast $\frac{1}{4}$ km. kaugusel.

Tunda ennast kodus kõigis tegelikus majapidamises ettetulevates perenaise töödes, mõista korraldada oma kodu sisemiselt ja väljaspoolt, astuda üles väärika ühiskonnaliikmena — kõige selle õpetamisele ja kasvatamisele juhitakse eriline tähelepanu. Nii leiavad koolis üksikasjalist käsitamist: toidumajandus, kodukorrastus, kodukäsitöö, aiandus, mesindus, kodulooma- ja linnukasvatatus, tervishoid, lastekasvatatus ning ühiskonnaõpetus. Kõiki nimetatud aineid käsitatakse tegeliku talumajapidamise seisukohalt, et teha õppetööd või-

malikult ülevaatlikuks ja kergendada selle tegelikku ellu rakendamist.

Tegelik õppetöö toimub rühmades köögis, kudumis-, õmblus-, käsitööruumes, aias, laudas, sigalas ja kanalas; ainult tegelikke töid selgitavad klassitunnid (neli tundi päevas) on kõigile õpilastele üheskoos.

Õppetöö algus koolis on sügisel — 15. novembril ja kestab üks aasta väikese vaheajaga suvel heinaajal. Kooli astujatelt nõutakse algkooli lõpetamist ja olgu vähemalt 17 aastat vanad. Õpilased elavad kõik koolis, kus nad saavad prii korteri, kütte ja valgustuse. Õpilastele elutubades on täielik sisseade ja kooli tülles on vajalik kaasa võtta ainult töö- ja voodiriided ning pesu.

Õpilased kannavad koolis puuvillast vormikleiti, mille nad koolis ise valmis-

Edasi, mu elulaev!

Lõhu laineid!
Tulvi tuuli!
Maadle mõirgav-maruga!
Edasi, mu elulaev!
Elagu kõik oht ja vaev!

Lõhu laineid!
Tulvi tuuli!
Pilla pikta piksele!
Tõusku põlvini ka õud, —
Hädas alles kasvab jõud!

Naerad ohtu!
Naerad õudu!
Pakku pagend vilets hirm!
Midagi ei tulla või,
Millest üle sa ei käi!

Kõik, mis oli,
On või tuleb.
Igaviku sümfonii,
Mängi kaasa võimsana —
Oled lemmik Jumala.

Anna Haava.

tuvad. Kõõgis ja laudatöödel tarvisminevad valged põled ja rätikud tuleb igal enese jaoks käsitöötunnis teha.

Oppemaksu ei ole, kuid ülespidamiskulu kooli ühiskõõgis on Harjumaa õpilastele 10 krooni, teistele aga 12 kr. kuus. Ülespidamiskulud võib tasuda ka toiduainetes. Raudteesõidul saavad õpilased 50 prots. hinnaalanduse.

Aastase kestvusega perenaisteklassi kõrval töötab Saku kodumajanduskoolis veel talvekuudel perenaistebiliste eriklass. Siin õppetöö kestvus on kuus kuud ja eriklassi ülesandeks on ette valmistada õppinud perenaiste abilisi. Õppetöö eriklassis algab 1. novembril. Peaõppeaineteks on seal toiduvalmistamine, koduhoid, pesupesemine ja -triikimine ning koduloomakasvatuse; selle kõrval õpetatakse veel vähemal määral käsitööd ja kangakudumist.

Ülespidamistasu on eriklassis 8 krooni kuus. Muud elamistingimused on samad kui üheaastases koolis.

Perenaiste abilistele muretsetakse kooli poolt pärast lõpetamist ka teenistukohti. Senini on teenistuskohdade pakkumine olnud suurem, kui leidub kohasoovijaid. Perenaiste abiliste klassis on hea juhus õppimiseks neile, kel

puudub võimalus viibida kogu aasta koolis.

Saku kodumajanduskool maanaiste kutsehariduse levitajana ja teadlikke perenaiste kasvatajana on võitnud aastate vältel laia poolehoidu ja hea kuuluse. Kujukalt peegeldub see vilistlaste päevadel, mis peetakse kooli juures igal aastal augusti algul. Endiste õpilaste pere, kes koguneb sinna mõtteid vahetama oma endiste õpetajatega ja koolikaaslastega, tõuseb tihti 70—80 peale. Peetakse referaate, uuendatakse oma teadmisi, vaadeldakse kooli majapidamist, selle haruldast friisikarja, vesteldakse oma igapäevastest muredest, töödest ja rõõmudest, mille hulka kõlab vahetevahel lõbus laul. Alati ümbritseb tihe vilistlaste sõõr oma armastatud koolijuhatajat pr. A. Käsperi, kes juba kooli asutamisaastatest on osa võtnud selle muredest ning rõõmudest ja kes lahkel emalikul ilmel jagab õpetust oma rohkearvulisele tütarde perele.

Kõikjal peegeldub töövaim, mis sissekasvanud armsaks saanud koolist. See on ühine kõigil ja liidab terve pere — nii vanemad kui nooremad — üheks tervikuks, kellel ühised mõtted ja ühine püüe parema ja ilusama poole.

—n.

Põllutöökoja väljaandel ilmus maanoorte ringide, maatulundusklubide ja teiste noorte organisatsioonide liikmete töö ja tegevuse korraldamiseks:

Puukooli ja marjaiaa tööjuhis,
Seemnekasvatuse tööjuhis,
Linnukasvatuse tööjuhis,

Koduänesekasvatuse tööjuhis,
Lambakasvatuse tööjuhis ja
Mesilastekasvatuse tööjuhis.

Tööjuhise hind 10 senti. Tellimised saata:

Põllutöökoda, Tallinn, Pikk 40.

Orgita kodumajanduskool.

Orgita kodumajanduskool annab maanaistele aja- ja nõuete kohaselt teadmisi ja oskusi kõigis talumajapidamises eettulevates üksikutes harudes, ettevalmistades tublikeks talupere-naisteks, ühiskonna kasulikkudeks liikmeteks ja riigi korralikkudeks kodanikkudeks.

Õpetus koolis on enamasti praktiline.

Õpetatakse: 1) kangakudumist, 2) käsitööd, 3) toitvate valmistust, 4) kodukorrastust, 5) aiandust, 6) mesindust, 7) loomakasvatust, 8) linnukasvatust, 9) tervishoidu, 10) lastekasvatust, 11) kombeõpetust, 12) ühiskonnaõpetust, 13) taluraamatupidamist, 14) koduhoidu, 15) laulmist ja võimlemist.

Orgita kodumajanduskoolis töötavad

valve all. Samuti jäävad õpilased ka pärast kursuse lõpetamist alaliselt ühendusse kooliga vilistlaskogu kaudu.

Koolis soovitakse näha õpilastena noori, maa naissoost kodanikke, algkooli lõpetanud, mitte alla 16 a.

Kodumajanduskoolid tulevad võrratult odavamad teistest koolidest, sest kooli poolt on maksuta: elukorterid, tubade sisseseeded, sööginõud, küte ja valgustus ning vastavad õppeabinõud. Käesoleva aja hindadega maksab ülespidamine 8—10 kr. ning käsitöötarveteks keskmiselt 2 kr. kuus. Käsitööd võib ka tellimistöödena tasu eest teha. Muide saavad õpilased käsitöö tundides enda materjalist valmistatud esemed enesele.

Orgita kodumajanduskooli õpilased käsitööl.

alaliselt kolm õppejõudu: juhataja (kes on ühtlasi ka majapidamise õpetaja ja ühisköögi juhataja); käsitöö ja kangakudumise õpetaja ja agroom — loomakasvatuse ja aianduse õpetaja.

Õpilased elavad koolis ühise perena koos õpetajatega, kes ka vabal ajal neile juhatust ja õpetust annavad. Ruumide korrashoid on õpilaste eneste hooleks. Töö kestab koolis hommikust õhtuni, kuid ei muutu siiski mitte tüütavaks just oma mitmekesisuse tõttu.

Kooli juures töötab õpilasiühing, kus õpilased iseseisvalt töötavad (ajakirja välja annavad, referaat- ja vaielusõhtuid peavad jne.), õpetajate järel-

Õppetöö käesoleval aastal algab 12. novembril ja kestab 42 õppenädalat. Koolivaheaegadeks on pühadel ja suvel kokku 2—3 nädalat.

Kaasa tuleks kooli ilmudes õpilasel võtta: vooditekk, padi, pesu, tühi aluskott, tööriided, kaks köögi pühkerätti, kaks tolmulappi, üks pörandalapp ja muud endale tarvisminevad esemed.

Koolist huvitatul ja kooli astuda soovijail tuleks järelepärimised ja avaldused saata: Orgita kodumajanduskool, Märjamaa.

Kool asub Märjamaa jaamast 3 klm. eemal endises Orgita mõisas. Jaama saadab õpilastele kooli hobuse vastu, kui selleks aegsasti on soovi avaldatud.

Sügisene.

Näe, kollased põesad
Jõe veere on astunud
Ja mõni neist vette
On okstega kastunud. —
Kuldliblikaid langeb ja vepinnal ujub.

Ja meiegi päev:
Nii saadame allavee:
Sün kogume ennast,
Seal maha end kallame, —
Ning süda kui sügispäev tühjudes tujub:

Kord naerab, kord nuuksub,
Kord hõiskab, kord haletseb,
Kord otsib, kord trotsib
Ja tõsitseb, valetseb, —
Ning mõte kui kureparv maa üle kandub.

Kuid kõiges ses hea on,
Ses meeleeolus sammuda:
Hing nagu sest täiub,
Saab suursugust rammu ta, — [dub.
Ning näib, nagu eetermaailma ta ran-

L. Mere.

Õunapuu-seemned külige sügisel.

Meil soovitatakse õunapuu-seemnete külviks kaht külviaega: sügisest ja kevadist, kuid küsimuse otsustamiseks puuduvad põhjalikumad katsed. Jäne-da Põllutöökeskkooli aias korraldati 1931/32. a. küsimuse selgitamiseks õunapuu-seemne külviaja eelkatseid. Seemne külvati sügisel oktoobri lõpus ja kevadel mai alul. Osa kevadist külvi toimus stratifitseeritud seemnetega. Suvel selgus, et sügiskülvilidanes enamus seemneid, stratifitseeritud seemnete idanemine oli rahuldav, kuid kevadisel külvil ilma stratifitseerimata olid ainult üksikud idanenud.

Millega on see seletatav?

Õunapuu seemned omavad võrdlemisi paksu kesta, mistõttu niiskuse sisestungimine on takistatud, eriti vananenud ja üleliia kuivatatud seemnetel. Selle tagajärjel võivad kevadise külvi puhul, seemned idanemata jääda. Sügisel külvil seda aga ei juhtu. Madala temperatuuri käes ei saa seeme küll idaneda, kuid temperatuuri kõikumised mõjuvad ärritavalt idanemisele, mille tõttu võivad ka vanemad seemned idaneda. Teine külvi viis, millega saadi rahuldavaid tagajärgi, oli seemnete stratifitseerimine ehk ettevalmistus. Selleks on soovitatav asetada seemned kotikesega välja niiskuse ja külma kätte kogu talveks. Seal toimub seemnetega sama, mis sügisel külvigi juures, kuid see külvi viis on tülikam. Poolehoidu võiks ta leida seal, kus aiamaa on väga savikas, kus puudub või on puudulik huumuskiht.

Kui tahetakse seemikute juures toimetada pikeerimist, siis võib stratifitseeritud seemned külvida märtsi lõpus või aprilli alul külma lavasse. Et päike mullapinda liiga ära ei kuivataks, kaetakse aknad mattidega. Matid kõrvaldatakse kohe pärast taimede tärkamist. Kui taimedel on peale idulehtede veel kaks pärislehte, tuleks nad peenrassa ümber pikeerida. Pikeerimise juures on soovitatav pikka sammajuurts otsast kärpida, see mõjutab juure hargnemist. Pikeerida tuleks taimi 10 sm. kaugusele 20 sm. reavahedega.

Kõigist neist külvi viisidest oleks kergem ja lihtsam läbi viia sügisene külvi peenrassa, kus jääb ära tülikas seemnete stratifitseerimine, saavutades siiski parima tagajärje.

Külvimaa ettevalmistus.

Õunapuu seemikute kohasem kasvukoht on juurvilja aias või hästi haritud põllumaal. Vanade viljapuude alune maa ei ole selleks kohane. Seda mulda on õunapuud ühekülgseilt lahjaks kurnanud ja rikastanud ka taimehagisidudega. Säärases kohas saame ainult viletsa kasvuga aluseid.

Enne külvi kaevatakse või küntakse maa 25—30 sm. sügavuselt, sealjuures umbrohu juuri hoolega välja korjates. Väetuseks on soovitatav anda peenrale komposti mulda. Värske laudasõnniku andmisest tuleks hoiduda. Kunstväetistest on soovitatav anda pealiskäetisena peenrale kevadel pärast taimede tärkamist 1 m² kohta 50 gr. 18% superfosfaati ja sama palju 40% kaalisoola.

Maa jagatakse külvi eel ühe meetri laiusteks peenardeks, millede vahele jäetakse madalad vaod. Neid võib lihtsalt jalaga tallata. Peenraste on soovitatav teha neli külvivagu sügavusega 2—3 sm. Sinna asetatakse seemned ritta 8—10 sm. vahedega. Vaod on soovitatav katta kompostimullaga. Võib väga hästi katta ka hariliku mullaga. Kompostmuld on aga parem, sest see hoiudub kobedam. Enne lume alla minekut võib peenraid katta kuuse ja kadaka okstega, sest need peletavad hiiri

eemale. Hiljem varisevad okkad maha, moodustades katte mulla pinnale, mis takistab niiskuse kiiret aurumist.

Seemikute pikeerimine ei ole tarvilik, sest noored alused kasvavad väga hästi ka kohapeal, kuni puukooli istutamiseni. Suvel tuleb muld hoida kobe ja hävitada järjekindlalt umbrohi.

Paremad seemned saame oma ümbruskonnast aedades kasvavatest metsikutest õunapuudest või kultuursortidest taliõuntest (antonovka).

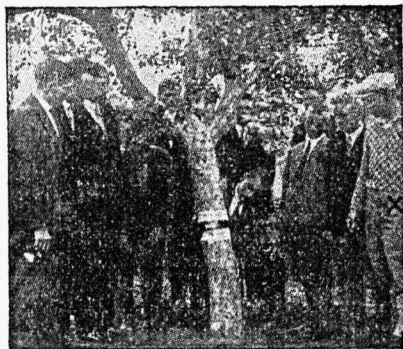
Elmar Kreek.

Liiživööd.

Selle üle ei vaidle enam keegi, et liimipüünisvööd ei eviks suurt tähtsust külmaliblika tõrjes. Kuid on kuulda viimasel ajal uut küsimust: kas on liimivööd liis suurt tähtsust, kui kevadel puid korralikult (pritsimise kalender) pritsitakse, sest söötetürgid (arsenühendused) peaks hävitama ka külmaliblika röövikud?

Selle küsimuse üle püüame saada selgust. Liiživööga püüame emaseid külmaliblikaid sügisel enne munemist, nii väldime üldse röövikute tekkimise võimaluse. Jäävad aga liimivööd panemata, siis ronivad emaliblikad puutüve mööda üles ja munevad igaüks 150 kuni 300 muna noortele puuosadele. Munad säilivad siin kevadeni. Juba ühes pungade puhkemisega väljuvad munadest röövikud ja algavad hävitustööd lehe ja õie pungadel, süües end osaliselt punga. Pritsides kevadel karbolineumiga, võime küll osa mune muuta arenemisvõimetuks, kuid suur osa siiski annab röövikuid. Kas ei hävita siis sellele ärgnevad arsenühendid külmaliblika röövikuid? Uurimused näitavad, et see röövik on võrdlemisi tugev arsenühendite vastu ja sellega röövikuid täiel määral hävitada osutub võimatuks. Pritsimise lahud ei pääse ka kõikidele taime osadele, nagu punga, kus asub röövik. Kevadel on ka kasv niivõrd kiire, et on võimatu kõiki noori taimeosi jooksvalt hoida mürgikatte all. Et seda saavutada, peaksime nädalas vähemalt kord viljapuid arsenühenditega pritsima. Me näeme sellest, et on täiesti võimata kevadel radikaalselt ja tulusalt võidelda külmaliblika röövikuga. Sellest järgnevalt peame jääma liimivööde juurde.

Möödunud aastal kodumaa röövikuliimid olid väga halvad. Tänavu on aga Akadeemiline Keemia Selts (AKS) koostanud röövikuliimi nimega „Hele”, mis tänavu kevadel Ülikooli Entomologia

Noored liimivööd sidumas eriteadja K. Zolki juhatusel.

Katsejaama uurimustel on annud väga häid tulemusi ja mida sealtpoolt soovitatatakse igale aednikule ja põllumehele. Hinnaks on: 1 kg kr. 2,65, 0,5 kg kr. 1,45. Ühest kg jätkub 70—80 keskmisele puule, ühe puu kohta seega liimi 3—4 sendi eest. Tellimise aadress: Keemiatööstus „AKS”, Tartu, Aleksandri 46. Tellimisele märkida — Röövikuliim „Hele”.

Praegu on veel viimane aeg asetada liimivööd viljapuudele, sest tänavu on öökülmad hilisemad ja sellega ka külmaliblika lend harilikust hilisem.

A. Liidemann.

Toortoitude valmistamine.

Tänavune sügis pakub meile rikkaliku saagi ning selle otstarbekohasel kasutamisel tuleks tähelepanu pöörda ka toortoitudele.

Nimi näitab, et on tegemist toiduga, milles toitained on tooreina, s. t. küpsetamata ja keetmata.

Lihtsaim viis toorete ainete tarvitamises on muidugi nende pakkumine loomulikus olekus. Ei vaja me ka mingisuguseid erilisi tööabinõusid selleks, et neist mitmekesisemaid toite valmistada. Puulauda, nuga, lihamasinat või mingisugust riivi on enamuses majapidamistes leida. On ju päris hea, kui on olemas ka eriline aiavilja riiv, kuid see pole hädavajalik. Lihamasinat tarvitades võime mõnel juhul kaks korda läbi ajada, et parajaks peeneks saada. Marjad võime lihtsalt peeneks tampida — kui ei saa tarvitada terveid, või hõõruda läbi jõhvseela.

Salatiks võime tarvitada toorest riivitud porgandit, kaalikat, peeti või õuna. Soovikorral võime maitseks lisada vähe suhkrut.

Kapsasalatiks lõikame kapsa peenikesteks ribadeks ja surume puunuiaga mahlakaks, juurde lisame hapukurgi- ja õunatükke, soola ja äädikat. Teisel juhul valmistame kapsastele peale kaste, lisades koorele maitseks suhkrut, sinepit, äädikat ja toorest munakollast. Hästi sobivad siia hulka ka porgandi ribad.

Hapud kapsad anname salatiks lauale niisama kui nad on, võime aga ka kaste üle valada, milleks koor, maitsta suhkru ja sinepiga, lisada munakollast.

Kõrvitsasalat. Riivitud kõrvitsale hulka segada haput mahla ja vähe mett või suhkrut. Tarvitada samal päeval.

Segasalatitena võime kasutada: 1) riivitud porgandid tomativiiludega; 2) riivitud porgand, kaalikas ja õunad, lisades rabarberi või mõnda muud mahla; 3) tomat ja kurk viiludena; 4) riivitud porgandid ja terved ehk katki surrutud pohlad segatud suhkruga; 5) hakitud värsked kapsad ja õuna tükiakesed; 6) riivitud porgandit, peeti, kaali, õuna — värvide järgi vaagnale asetada eraldi; 7) lehesalatit, kurki, tomatit, õuna, sibulat, rēdiseid — viiludena vaagnale asetada, peale kaste: 4 spl. söögõli, vähe äädikat, soola, suhkrut, pipart.

Suppe võime toorelt valmistada näit. järgmistest aiaviljadest: porgandist, kaalikast, pinatist, kõrvitsast. Leemeks keedame 2 l. piima, 2 spl. jahu, 1. spl. võid, lisame sinna juurde 1—2 muna, soola, suhkrut ja 200—300 gr. ühte eelpool nimetatud aiaviljadest toorelt riivituna, — siis enam mitte keeta.

Hautised. Keedame 2 spl. võid ja $\frac{1}{2}$ kg. jahu hästi läbi, lisame juurde piima ehk vett, et paras paks kaste saab, siis sinna hulka riivitud tooreid porgandeid, kaalikat, kõrvitsat või hapukapsat (alati muidugi ühte korraga), maitseks soola, suhkrut, petersellihti, — aiaviljaga enam ei keeda.

Kotletid valmistame värskest kapsast, porgandist, kaalikast ja kõrvitsast. Valmistamiseks võtame: $\frac{1}{2}$ l. piima, $\frac{1}{2}$ kg. kuiviku jahu ja $1\frac{1}{2}$ kg. sõredat nisujahu, laseme koos hästi liguneda, sinna juurde lisame 1 muna. Vähe sulavõid, soola, pipart (suhkrut), ja ühte toorest hästi peenendatud aiavilja. Küpsetame taignast kotletid ja sööme pruuni kaste ja soovikorral kartulitega.

Täidetud aiaviljad. Kurk koorida, pooleks lõigata, seemned kõrvaldada ja täita toore salatiga, mis koosneb riivitud porgandist, kaalist, õunast ja vähe peeti. Ilustada vahukoore ja puuviljaga. Kõrvitsast lõigata paksum tüki, õonestada, lasta hapus mahlal liguneda, täita mingisuguse toore salatiga. Tomat õonestada, täita riivitud õunaga ja ilustada vahukoorega.

Magustoidud. Valmistades marjasuppe ehk kiselle ei tarvitse meil marju ega ka mahla ennem keeta, vaid teeme keeva vee kartulijahuga parajaks paksumaks ja lisame alles pärast keetmist katki surrutud marjad ehk toore mahla.

Pohla kisell porgandiga: 2 l. vett, 5 spl. kartulijahu, pohle, suhkrut, porgandit. Kartulijahuga kuumutatud veele lisame katki surrutud pohlad ja riivitud porgandid.

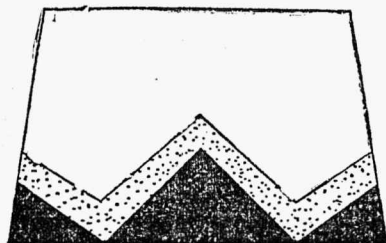
Samuti lisame valmis keedetud pudrule toored marjad, näit. rukkijahu pudrule katkisurutud pohle ja suhkrut. Samuti mannapudrule, millise võime ka valmistada kreemina, s. o. pehmena keeta ja hiljem vahule kloppida.

Pohlapuder: 1. lt. pohle — osa neist katki surrutud, osa terved, lisada suhkrut ja kg. kamajahu. Süüa piima ehk koorega.

M. Rumberg.

Kuidas valmistada nägus käekott.

Viimasel ajal on isevalmistatud käekotid moes ja levinenud. Nende peamiseks paremuseks on odavus, üliiriele sobiva värvi andmine ja ka see, et neid valmistades igaüks võib valmistada enesele omapärase eseme.

Joon. 1. Rüdest õmmeldud käekott.

Koti valmistamisel valitakse sobiv suurus ja vorm. Enam tarvitusel on nelinurksed, alt pisut laienevad kotid. Tehakse paberist kahe- või kolmekorra kokku pannes lõige. Kahekordne tuleb kott, kui ta tehakse suletav tõmblukuga, klapiga sulgedes aga kolmekordne. Et tasku ei saaks liiga lame, on soovitatav õmmelda mõlemale külgedele 3—5 sentimeetri laiused külgservad, mis ühtlasi teevad koti mahukamaks, kui- gi välismöödud jäävad samaks.

Kott õmmeldakse kokku, kui temal kaunistus on täiesti viimistletud. Õige pisut väiksem kotist õmmeldakse vooder, kuhu sisse võib õmmelda ka eri taskukese peegli ja kammi jaoks, nagu on ostetaval käekotil.

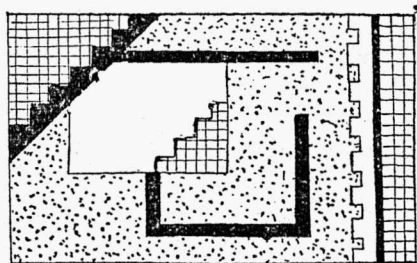
Sulgedes koti tõmblukuga ülevalt servast, tuleb viimane õmmelda esiteks voodri külge, siis koti pealmine osa kinnitada voodrile. Seni kui lukk õmmeldamata, ei tohi ka koti otsad veel olla kinni õmmeldud, muidu ei saa lukku külge õmmelda. Õmmelamise ajal tõmmatagu lukk kinni. Lõppeks kinnita-

takse voodri ja koti otsad üleääre pistel.

Klapiga suletav kott lõigatakse kolmekordne. Pealejääva klapi ja koti tagumise serva võib, et nad oleksid kõvemad, kindlustada voodri ja pealisriide vahele asetatava, täpselt koti suuruse ja kujuga papitükiga.

Joonisel nr. 1 on käekott, mis sobiv teha applikatsioonis või õmmeldes üks riie teise serva külge. Ühendserv õmmelda üle vastavat värvi lõngaga aedpistel. Põhjaks soovitav sama värv, võib koguni sama riiegi, mis kantaval kostüümil, mantlil või kübaral. Teised värvid samas toonis, ainult järjest tumenevad. Äärmised nurgad võivad olla ka päris musta värvi.

Joonisel nr. 2 kanevaale või muule loetavate lõngadega riidele õmmeldud kotil peab kogu pind olema kaetud tikandiga. Alusriiet ei tohi kusagilt, ka mitte küljeribadelt, paistma jätta. Pistet võib valida oma soovi järele — rist-

Joon. 2. Tikandi asetamine käekotil.

piste, madalpiste või koguni aedpiste. Võib ka heegeldada lõngavärve vahetades. Värvid: hall, must, valge ja punane. Muster enne töö algust joonistada suurendatult riidele.

Salme Masso.

Mitte millestki pole nii kahju, kui ajast, mida kasulikult pole tarvitatud.

Näitekohtute korraldamine.

Maanoorte tegevuskavas enam tähelepanu maatulunduse, kodumajanduse ja ühiskondlike näitekohtute korraldamisele.

Et kuulajaskonnale valgustada kujukamalt ja elavamalt mõnda küsimust maatulunduse, kodumajanduse või ühiskondlikust elust, seks on väga kohane korraldada maanoorteringidel talvisel hooajal näitekohtuid, andes näitekohtule vastavalt nimi käsitatava küsimuse järele, kas põllumajanduslik, kodumajanduslik või ühiskondlik näitekohus.

Käsitatav küsimus,

mis valitakse arutletavaks aineks, olgu sõärane, et see võimaldab koostada süüdistusakti, tunnistajate ülekuulamist ja otstarbekohast ning õiglast kohtuotsuse tegemist. Võiks arutlusele tulla teemid: näit. „Kanaid (loomad, taimed) kaebavad perenaise (peremehe) kohtusse” põhjusel, et perenaine (kasvataja) ei hoolitse küllaldaselt nende eest. „Perenaine (peremees, kasvataja) kaebab kanaid (loomad, taimed) kohtusse”, kuna kanakasvatus (looma-, taimekasvatus) ei ole küllaldaselt tasuv ega võimalda vastavat toodangut. „Alkoholism”. „Tubak”. „Aiasaaduste süüdistus tarvitajate vastu” jne.

Ettevalmistused.

On vastav ja kohane küsimus leitud, siis tuleb koostada kõige pealt süüdistusakt, milles olgu lühidalt kirjeldatud sündmus või olukord, mis tuleb arutusele ja see sisaldagu eneses süüteo tundemärke, kohta, aega, kaebaluse nimed ning seletust, milles kaebalust süüdistatakse. Ühtlasi tuleb korraldajal kokku leppida prokuröri-ga (süüdistajaga) ja leida kohased tegelased, kes võiksid kohtus esineda vastavate ülesannetega.

Kohtu koosseisus

olgu kohtu esimees, kaks kohtuliiget, kohtu sekretär, prokurör (süüdistaja), kaitsja, kaebalune, tunnistajad nii süüdistaja kui ka kaitsja poolt, asjatundjad (ekspertid), kohtuteener ja vannutatud mehed, kui need on vajalikud.

On tegelasi vähe, siis võib ühendada kohtusekretäri ülesandega teise kohtu liikmaga. Küsimuse lahendamiseks võib moodustada kas 1) lihtkohus, kus on kohtunikudena tegevad ainult kohtu-

esimees ja paar liiget, 2) vannutatud meeste kohus, tegutsevad kohtunikku-de kõrval küsimuse otsustamiseks veel ka vannutatud mehed või 3) rahvakohus. Viimasel juhul otsustab küsimuse juba kuulajaskond hääletamise teel. Mõnikord on võimalik ka neid erivorme ühendada.

On kõik vajalikud tegelased leitud ja ülesanded jaotatud, siis on vajalik, et ring peaks eelistangu ainult ringliikmete peres ja hiljem alles astuks avalikkuse ette.

Tegevuse arenemine.

Kohtupidamise päeval seatakse kuulajaskonnast vähe kaugemale ülesse kohtupidamise ruum, kuhu asetatakse lauad, nagu juuresoleval joonisel näidatud, kusjuures igal kohtuistangust osavõtjal oma kindel koht.

Enne kohtupidamist on kaetud lauad veel kas punase või rohelise riide või paberiga, et anda tegevusele rohkem tõsisemat ilmet.

Algul on kohturuumis ainult kohtuteener ja mõned tunnistajad, kuna teised ilmuvad vähehaaval juurde. Kohturuumi ilmuvad ja asuvad oma laudade juurde kohtusekretär, prokurör ja kaitsja ning tuuakse kohturuumi ka süüalune. Kohtuteener saadab kohturuumist välja kõik tunnistajad ning selle järele teatab, et „Kohus tuleb“, mille järele kõik püsti tõusevad.

On kohtunikud asunud igatiks omale kohale, siis teatab kohtu esimees arutusele tulevast süüasjast ning küsib, et kas on kohal kõik vajalikud asjaosalised (süüaluste tunnistajad ja kaitsjad).

On mõni tunnistajatest puudus, siis võib kas kaitsja või süüdistaja paluda asja arutamist edasi lükata, mille peale kohtu esimees teatab pärast nõupidamist kohtuliigetega, et kohut ei lükata edasi, vaid asutakse asja arutamisele.

Kohtuesimehe korralduse järele loeb süüdistusakti ette kohtu sekretär. Süüdistusakti ettelugemine ei või kesta kauem kui 5—10 minutit. Kohtuesimees esitab nüüd küsimuse kaebalusele, et kas see tunnistab ennast süüdi või mitte, ja selle järele alatakse tun-

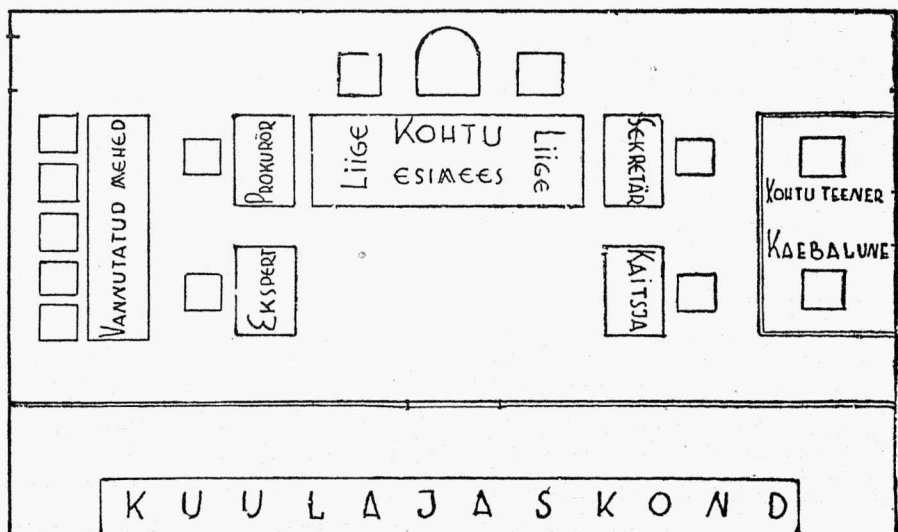
nistajate ülekuulamist, kusjuures tunnistajad ilmuvad kohturuumi ja töötavad tött rääkida. Tunnistajad lahkuvad uuesti tunnistajate ruumi ja ilmuvad sealt ükshaaval kohtuteenri kutse peale kohtuesimehe korraldusel.

Küsimusi esitab tunnistajale kõigepealt kohtuesimees, selle järele ka süüdistaja ja kaitsja. Pärast tunnistamist jääb tunnistaja kohturuumi vastavalt kas kaitsja või süüdistaja poolte kohale.

Tunnistajate ülekuulamise järele saavad sõna asjatundjad (ekspertid), kes

vaielused lõpetatuks ja teeb lühikese kokkuvõtte süüaluse kasuks ja kahjuks kõnelevatest asjaoludest, mille järele teatab, et kohus läheb nõu pidama ning kohtunikud lähevad teise ruumi kõrvale.

Pärast väikest vaheaega ilmub kohus saali ning kohtuesimees kuulutab kohtuotsuse, mil kõik püsti seisavad. Ei ole süüdimõistetu otsusega rahul, siis võib ta edasi kaevata kas vannutatud või rahvakohtule. Viimasel juhul kõik kuulajad hääletamisega otsustavad süüdi- või õigeksmõistmist.

Näitekohtu ülesseadmise kava.

võivad ka kohtuesimehe nõusolekul esitada küsimusi kaebealusele ja tunnistajatele.

Asjatundjate seletuste järele saab sõna süüdistaja ja siis kaitsja, kusjuures kumbki neist kõneleb mitte kauem kui 10–15 min. esimesel korral ja veel vähem aega teisel või kolmandal sõnavõtul.

Kaebealusele antakse sõna viimasena, kes lühidalt ennast põhjendab ja palub kohtult kas kergemat karistust või õigeksmõistmist.

Kohtuesimees tunnistab nüüd poolte

Otsuse kuulutamise järele lõpetab kohtu esimees istangu ja kohus lahku.

Tegevuskavades

tuleks maanoorte ringidel enam tähelepanu pühendada talvisel tegevushooajal näitekohtute korraldamisele, kuna selle kaudu on võimalik elavalt ja asjalikult valgustada mitmesuguseid maatulunduslikke ja ühiskondlikke küsimusi, kusjuures küsimuse ettekandmiseks on võimalus rakendada ametisse kümnekond ringi liikmeid ja tegelasi.

End. Vint.

Mõtteid maanoorte alalisest nõuandest.

Möödunud kevadel tehti minule Kihelkonna jaoskonna maatulunduskonsulendi poolt ülesandeks olla tänava Pidula maanoorte ringile nõuandjaks-assistendiks. Nüüd, mil suvi möödunud, võiksin väikese kokkuvõtte teha sellest, millised tulemused olid sellel tööil ja tegevusel.

Oma esimesel instrueerimise reisu, — kõõgiviljade külvi ajal, — tuli näidata, kuidas valmistada maad külviks ette. Järgmise instrueerimise reisu tein juuni keskel, ajal, mil umbrohud olid umbes 1—2 sm. pikkused, seega kõige parajam aeg nende hävitamiseks. Kui eelmine kord tegin kõigile liigetele ülesandeks, muretseda endale kõblas, oli siiski ainult üks selle endale soetanud, olles selle riistaga täiesti rahul. Teised suhtusid sellesse ikka veel umbusklikult. Andes näpunäiteid, kuidas maad rohust puhastada, kuidas niiskust mullas hoida ja kuidas kapsaid istutada, võtsin pikema vaheaja, mil läksin jälle vaatama oma hoolealuseid. Üldmulje ei olnud just kõige parem. Kapsad olid ikkagi liig tihedalt istutatud, umbrohi, kui ei kasvanud just peenardel, siis peenarde vahel ikkagi. Ainult ühes talus oli kahe liikme poolt tehtud kõik tööd täpselt ja saavutatud ka häid tulemusi.

Kui tänava oli esimesel maanoorte

kongressil kaalumisel maanoorte assistentide palkamise küsimus ja loodeti piirduda ainult suvekuudega, siis oma kogemuste varal leian, et töö peab käima kogu aasta. Sügisel on vaja valmistada ette maad, talvel on vaja koguda teoreetilisi teadmisi, valmistada kõplaid, käsikülvimasinaid, planeete ja siile, ja kui tuleb kõnealla veel koduümbruse kaunistamine, siis jätkub assistendil isegi väga kitsas piirkonnas küllaldaselt tööd.

Kui palju ringi liikmeid jõuab nõuandja instrueerida kuus? Arvan, et suvekuudel 150—200 liiget, talvel, mil töö piirduks rohkem õpiringides ja tööõhtutel — 200—300 liiget. Oma tähelepanekute varal võin ütelda, et nii mõnegi suvise töö äpardumine minu ringis tuli sellest, et noored ei olnud küllalt ette valmistatud. Kui Põllutöökoda peaks leidma vastavaid summasid eelarve korras erilliste noorte nõuandjatele, oleks see väga tervitatav nähe. Siin on väikese rahaga võimalik saavutada suuri tulemusi.

Alalise nõuandjaga muutuks maanoorte liikumine kavakindlamaks ja tulemusterikkamaks noorte tegutsemiseks. Igatahes on see ülesanne, kus oodatakse huviga tulemusi.

Oskar Kolk.

Kahekordne lend Voltveti metsakoolist.

Pühapäeval, 16. augustil 1934 saatis Voltveti metsakool tegelikule tööpõllule metsnikkude klassi kuenda ja metsavahtide klassi kolmanda lennu. Päeval kl. 13 korraldati kooliruumides pidulik lõpu-aktus, kus noorte metsameestele tervitusi töid õpetajad, kooli vilistlaskogu ja eelmiste lendude lõpetajad. Rõhutati metsameeste idee-küllast elukutset, kuna metsameeste külvi lõikavad alles nende lapselapsed ja mõnikord veelgi hilisemad põlvad. Aktust kaunistasid kooli meeskoori ettekanded õpetaja Siku juhatusel. Aktusele järgnes tujuküllane pidusöök ja koosviibimine. Järgneval päeval viisid rongid noormehi iga ilmakaare poole laiali, kuna kõik lõpetajad juba käesoleval

sügisel omal ametalal töösse võivad asuda.

Metsnikkude klassi 6. lennu lõpetasid: Jauram, V. — Laiuselt; Kaur, A. — Vändrast; Kerm, O. — Kuresaarest; Kängsepp, J. — Sangastest; Kütt, E. — Aakrest; Laaving, J. — Restust; Napritson, A., — Karulast; Nellis, V. — Kuresaarest; Ott, V. — Uue-Võidust; Pabstel, A. — Sangastest; Tera, A. — Sangastest; Tomson, O. — Andrust; Treinbuk, B. — Rägaverest; Treumuth, K., — Rõugest; Vahter, Th., — Ristilt; Ungru, L. — Krabit. Kokku 16 lõpetajat.

Metsavahtide klassi 3. lennu lõpetasid: Grossbaum, O. — Pukast; Kalam, J. — Viljandist; Karm,

J. — Tartust; Klassmann, H. — Karu-
last; Krieger, E. — Vastsemõisast; Kul-
berg, K. — Krüüdnerist; Looman, Th.
— Tuhalaanest; Miina, E. — Mäksalt;
Muks, E. — Karksist; Olesk, V. — Mis-
sost; Ollin, O. — Aasperest; Osolin, A.

— Pikkusest; Raud, J. — Räpinast;
Taurus, A. — Voltvetist; Tirmann, A.
— Kärust; Vaga, O. — Leisist; Va-
her, S. — Mustjalalt; Veske, J. — Kärst-
nalt; Võro, P. — Võrust. Kokku 19
lõpetajat.

Meie maanoorteritingide töö.

Maanoorte töötulemusi Saaremaal.

Saare maanoorte ringid töötasid
möödunud aastal astmestatud töökava-
de alusel. Kõrgemas astmes te-
gutses 4 maanoorte ringi ja lõpetasid
tööde ettevõtted järgmise hinnanguga:
Ilpla-Vatsküla maanoorterit I auh.
2, II auh. 2, Upe mr. I — 1, II — 2,
Vaivere mr. I — 3, II — 2, Tumala mr.
I — 2.

Teise astme töökavade järele te-
gutsesid: Tumala I auh. 8, II auh. 4,
Ilpla-Vatsküla mr. II — 2, Upa mr. I —
1, II — 2, Kaavi mr. I — 2, Vaivere
I auh. — 2.

Madalamas astmes tegutsesid
ringid, kes möödunud aastal alustasid
alles tegevust, vanemate ringide noor-
liikmed ja need noored, kes kevadel
asusid küll kõrgemate astmete töödega,
aga ei pidanud ettevõtete kohta arve-
pidamist, mille tõttu langesid hindamisel
madalamasse astmesse.

Vaivere mr. II auh. 4, Kaarma mr.
I — 8, II — 3, III — 3, Kaavi mr.
I — 3, II — 3, Pihtla mr. I — 2, Ilpla-
Vatsküla I — 1, II — 2, Meedla mr. II
— 4, III — 4, Nasva mr. I — 1, II —
10, Randvere mr. I — 3, II — 5, III —
5, Sassi mr. I — 4, II — 2, III — 4,
Loona mr. I — 1, II — 2, III — 1,
Eikla mr. III — 3, Upa mr. I — 2, II
— 1, Tõlluste mr. II — 6, III — 8,
Pamma mr. I — 3, II — 2, Kurevere I
— 2, II — 4, III — 11, Käesla mr. I
— 4, II — 5, Gotlandi mr. I — 3, II —
3, III — 6, Pidula mr. II — 5, III — 8,
Sauvere mr. II — 1, III — 7, Vilsandi
mr. I — 2, II — 4, III — 1.

Kõrgemas astmes said esimesi au-
hindu 9, teisi 6, seega lõpetasid kokku
15 noort ettevõtet lõpulikult.

Teises astmes said auhindu: I — 13,
II — 8; III — 1, seega astuvad 21
noort tänava kõrgemasse astmesse.

Madalamas astmes said I auh. 39,
II auh. 66, ja III auh. 61 noort, seega

pääsevad 105 noort teise astme tööde
juurde, kuna kolmanda auhinna saajail
on soovitatud veel tänava aastaks jääda
samasse astmesse.

Kokku anti välja I auh. 61, II auh.
80 ja III auh. 68. Ettevõtteid lõpetasid
lõpulikult ja ühest astmest teise
üleviimisega 141. Koos kolmanda au-
hinna saajatega 209 noort.

Kõige rohkem ettevõtteid lõpetas Tu-
mala maanoorte ring 14 noorega.

O. Kolk.

Kaarma kihelkonna maanoorte organi- satsioonid

korraldasid 9. sept. Kaarma maalinnas
lõikuspuha, millest umbes 800 inimest
osa võttis.

Vaimuliku talituse pidas kohalik pas-
tor V. Kiro tar. Avasõnad ütles H.
Oststavel ja peakõnega esines Eesti
Põllumeeste Keskseitsi sekretär agr. A.
Eckbaum. Tervitusi töid agr. P.
Häidesk — Kõljala põllutöökoollit ja
noortelt, Alas Sassi noortelt, pr. Lillo
— Uue-Lõve maanoortelt, Penno
— Tõlluste noortelt. Tumala maanoor-
te ring oli saatnud kirjalikke tervitusi.

Päeva kaunistas Elme maanoorte
laulukoor V. Koo vi juhatusel ja koha-
lik puhkpillide orkester. Lõpukõne pi-
das Saaremaa noorte juhtivamaid tege-
lasi O. Kolk. Kaarma kihelkonna
maanoored on hästi organiseeritud ja
töötavad edukalt.

Maanoorte ringid Tartu juubeli- näitusel.

Tartu Eesti Põllum. Seltsi 50 aasta
juubelinäitusel 24.—27. aug. esinesid
oma tööde tulemustega Tartumaa ma-
anoorteritingid: 1) ÜENÜ Saadjärve
osakond, 2) Kammeri maanoorterit,
3) Võnnu Noorte Maatulund. klubi ja
4) Kodijärve Maatulundusklubi.

ÜENÜ Saadjärve osakonna
põllumajandusharu sai I auh.

ja kr. 10 põlluviljade, II auh. ja kr. 12 aiasaaduste ja kr. 8 katsete eest.

Noorte tööd juhivad konsul. O. Kerman ja ja ringi sekretär J. Peets.

Ringil olid väljapanekud: ristiku väetiskatse superfosfaadi ja pretsepitaadiga, ja tsiilsalpeetri mõju näitekatse talirukki ja talinisu juures.

Aedviljadest: turgioad, rabarberid, porgandid, kaalikad, sigurid, purrod, petersellid, kurgid, tomatid, kapsad, hernerid, sibulad, vitsapajud ja vorstirohutaimed (liige Breeks).

Käsitöö osakonnas mitmesugused kumimis- ja käsitööd.

Nagu väljapandud diplomidest selgus, on osakonna põllumajandusharu varem Tartu näituselt saanud auhindu: 1930 I auh. ja kr. 29 ning suur hõbeauraha, 1931 I auh. kr. 15, kogu kirjandust ja suur hõbeauraha, 1932 I auh. kr. 31 raha ja 1933 I auh. ja kr. 40 raha. Auhinnad on saadud peamiselt taimede, aed- ja juurviljade eest.

Kammeri maanoortering. Ringi tööd juhivad konsul. A. Bluum ja algkooli õpetaja O. Kaarna. Auhinnad: I auh. juurviljade, kr. 8 raha katsete ja III auh. kiituskiri aiamajandusliikude väljapanekute eest.

Ringil olid väljapanekud: Viljasortide võrdluskatsete, mis tehtud 5 odra, 3 nisu ja 7 kaera parema sordiga, kartuli väetuskatse nitrofoskaga, rukki, odra ja nisuga väetuskatse lubi- ja tsiilsalpeetri, juurvilja väetuskatse nitrofoskaga ja peakapsa väetuskatse tsiilsalpeetriga.

Ringi puukoolist olid näitlikud väljapanekud ühes õpetustega: 1) õunapuude kasvatamine 1., 2., 3. ja 4. aastal, 2) sõstrapõõsaste kasvatamine pistikutest, 3) vabarnate kasvatamine ja 4) tomatite kasvatamine piiratud võimaluste juures.

Võnnu Noorte Maatulundusklubi tööd juhivad konsul. M. Harjaks ja ringivanem E. Nagel. Auhinnad: Aedviljade eest II auh. ja kr. 10 raha ning katsete eest kr. 8 raha.

Väljapanekud: Katsetest kartuli sordivõrdluskatse viie sordiga. Aedjuurviljadest olid nooremate tööd: kapsad, rooskapsad, peedid, kaalikad, sibulad, kõrvitsad ja varased kartulid.

Kodijärve maatulundusklubi tööd juhivad konsul. A. Bluum ja klubivanem Joh. Märten. Auhinnad: I auh. ja tsementkivipress kr. 20 väärtuses põldtaimede ja kr. 8 rahas katsete eest.

Ringil olid väljapanekud: aed-juurviljad: turgioad, rooskapsad, sigurid, kurgid, lillekapsad, söögipeedid, porgandid, tippisibulad, sibulad, kaalikad, peakapsad, mädarõikad, tomatid, kõrvitsad, naerid, söödapeedid ja soolohernerid; omakasvatatud õunapuude esimesed õunad ja liikmete poolt kogutud 19 tähtsama umbrohu seemned.

Katsete: Diamant suinisuga tsiilsalpeetri näitekatse, põldheinaga tuha ja superf. katse, kusjuures anti aarile: I lapp — 0, II lapp — 4 kg. tuhka, III lapp — 2,5 kg. superfosfaati. Katse tulemused: väetamata lapilt saak 74 kg. heinu, teiselt lapilt enamsaak 9 kg. ja kolmandalt lapilt enamsaak 11 kg. heinu kui väetamata lapilt.

Karjamaa alalt olid karjamaa kamara paranduskatsete kaali, superfosfaadi ja nitrofoskaga. Põidheintest segafosfaadi ja superfosfaadi võrdluskatse.

Sookultuuridest: lina, kanep, segadis ja tatar, kasvatamine mada'sool.

Tütarlapsed (eriti Leida Kerman) olid välja pannud kogu keediseid ja konserve aedmarjadest ja köögiviljadest ning teistel mitmesuguseid käsitöid käsitöö osakonnas.

Ka ringi oma ajakiri „Noor külvaja“ ei puudunud. Noorte töid jälgiti hoole ja huviga.

—int.

Maanoorte näitus Rāpinas.

Rāpina-Põlva Maanoorte Ringid korraldasid 19. aug. Rāpinas endise keskkooli ruumides, ilusas lossipargis ühise tööde näituse. Noorte suurpäev algas rongikäiguga kohaliku rahvamaja juurest. Arvukas pere noori kogunes rongikäiguks. Noorte näitust külastas ka Põllutöökoja direktor J. Hünerson. Tema saabumisel muutus noorte meeoleolu eriti ülevaks. Hõbejuukseline, tulihingeline noorte sõber võeti vastu orkestriga. Naisesitaja ütles noorte poolt talle südamlikke tervitusi ja annetas lilli. Selle järele liikus noorte pere vabadussõjas langenute mälestussamba juurde, kus asetati pärg tänutäheks vapratele sõja sange-ritele.

Näituse avas agar noorte tegelane — Rāpina Maanoorte ringi vanem H. Heering. Sellele järgnes Põllutöökoja direktori J. Hünersoni vaimustav kõne maanoorte liikumise tähtsusest ja sihtidest. Teisena kõneles

maatulunduskonsulent agr. G. Vähi Rápina-Pólva Maanoorte Ringide tööst ja töö sihtjoontest. Kõnedele järgnesid tervitused.

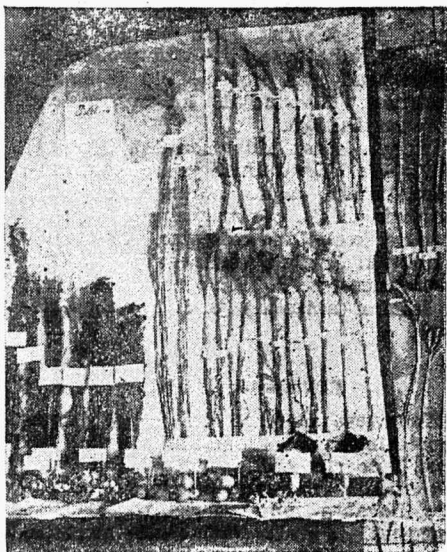
Näitust vaadati huviga. Kohalik ümbruskond hindas noorte tööd väarikalt, võttes arvukalt osa näitusest. Terve päev möödus noorte tähe all, lõppedes õhtul noorte peoga kohalikus rahvamajas.

Paremad väljapanekud olid näitusel: Eduard Kressonil — Rápina Maanoorte Ringist — karjakoplid ja heina-seemne kasvatus; Albert Soeson — Rápina — katseasjandus ja karjakoplid; Alfred Jaanikesing — Rápina — juurvili ja põldtaimed; F. Zupsman — Rápina — sordivõrdlus- ja väetuskatsed ja Öie Heering — Rápina — käsitöö — eesti seelikud. Joh. Kuuits — Jaanimõisa Maanoorte Ringist — aia-viljad, M. Kuuits — Jaanimõisa — kudemisetööd, Albert Niklaus — Süvahavva Maanoorte Ringist — aedvili ja juurvili ja Adiste Maanoorte Ringiühiskatsed. Need väljapanekud hinnati I auhinna väärilisteks. Peale nende väljapanekute esines näitusel veel hulk väärtuslikke ja huvitavaid väljapanekuid, mis jäid vaid mõnes suhtes eelmistest maha ja langesid selle tõttu II auhinna alla, kuid senise püüdmise ja töötahte puhul — eks jõua ka nende hulgast varsti paljud esimeste hulka — seda näitab muidugi tulevane järjekordne näitus.

Näitusel jagati välja hulk väärtuslikke autasusid, nagu Põllutöoministeeriumi poolt hulk väärtuslikku ilukõites põllumajanduslikku kirjandust, Põllutöökojalt kirjandust ja näituse korraldajate poolt kaunike summa rahas. Näituse heaks eduks ja kordaminekuks aitasid kaasa peale agarate noorte eneste eriti nimetamisvääriliselt Rápina Maanoorte Ringi juht hra Kiudorf, sama maanoorte ringi vanem H. Heering, Pólva-Rápina maatul. konsulent G. Vähi, agr. Paloots ja agr. V. Kivi.

Soldino ja Arumäe maanoorte tööde näitus.

Pühapäeval, 16. sept. peeti Soldino ja Arumäe organiseeritud noorte tööde näitust Soldino rahvamajas. Väljapanekute kogu oli väga mitmekesine ja õpetlik, mida rohkearvulised külastajad huviga jälgisid. Välja oli pandud sordivõrdlus- ja väetiskatsete tulemusi, siis igasuguseid puu- ja keeduvilja saadusi. Kodu-

Soldino maanoorte näitus.

lindudest olid esitatud kanad. Väljapanijad enamikus olid kõik noored 12—13-aastased algkooli õpilased. Ühe väikese poisi kõrvits oli peaaegu noore kõrguseks kasvanud. Eriti huvitav oli, kui asjatundlikult noored seletusi andsid oma väljapanekute kohta.

Samas näituseruumis oli ühine teelaud kaetud, kus hiljem koos istuti ja aru peeti noorte senise töö ja tuleviku kavatsuste suhtes. Teelauas võttis pikemalt sõna Eesti Põllumeeste Keskseksi sekretär agr. A. E c k b a u m, kes tegi teatavaks väljapanekute auhindamise tulemused. Esimese, teise ja kolmanda auhinna vääriliseks tunnistati 12 väljapanekut. Auhindadeks määrati Põllutöökoja ja Eesti Põllumeeste Keskseksi poolt rohkesti väärtuslikku kirjandust.

Tervitusi ütlesid noortele kohalik maatulunduskonsulent M. M e t s ja Alutaguse põllumeeste seltsi esindaja hr. R e i s e n b u c k.

Noorte töö energiliseks korraldajaks ja juhiks on kohalik koolijuhataja E. V ä ä t.

Kukulinna maanoorterering.

Kukulinna maanoorterering algas tegevust möödunud aasta aprillis, Kukulinna maanaiste seltsi osakonnana.

Asutajateks olid: W. Joor, H. Bergmann ja S. Ott, kes kuulusid ka esimesse juhatusse. Aasta jooksul on korraldatud rida koosolekuid ja harjutusõhtuid. Korraldati ka lugemislaud ja raamatukogu.

Tänavu algas ring hoogsat tegevust aedviljade kasvatamise ja koduümbruse kaunistamise alal. Kutsuti ellu ka spordiring. On otsustatud ellu kutsuda ka oma keelpillide orkester. Juhatusse kuuluvad: J. Ott (esimees); V. Joor (abiesimees); J. Koort (sekretär); E. Rais (abisekr.), ja J. Laug (laekur). **V. J.**

Lõikuspüha Palal.

Kodawere põllumeeste seltsi maanoorteringi poolt korraldati Palal 23. sept. noorte tööde näitus, kus noored andsid oma vanematele ja külalistele ülevaate oma senisest tööst ja tegevusest. Pärast lõunat oli korraldatud lõikuspüha-aktus. Vaimuliku talituse pidas Alatskivi õp. O. Beifeldt. Aktusel kõneles Põllutöökoja direktor J. Hünerson, andes pikemas kõnes ülevaate põllumehe praegusest seisukorrast ja tuleviku väljavaadetest.

Lõpuks oli korraldatud ühine teelaud, kus omavahel vesteldes ja lauldes andis mõnusasti mööda saadeti, kus esines Põllutöökoja direktor J. Hünerson selgitava kõnega maanoorte liikumisest ja selle edaspidisest arenemisest. Päev tõi uut hoogu Pala noortesse ja vana-desse.

Näitusel auhinnati: Juurvilja kasvatuse osakonnas I auhinnaga: Th. Velt, R. Jõgi, O. Sarvik, H. Reinman, O. Kokka.

II auhinnaga: A. Vadi, L. Vadi, K. Vadi, E. Reinman, L. Salu, H. Rips, Th. Salom, A. Saar, Pala algkooli 4. ja 5. klass. Aiavilja osak. I auhinnaga: A. Vahi, H. Rips, K. Piiri. II auhinnaga: L. Jõgi, L. Salu.

Kanakasvatuse osak. I auh. E. Ottson. II auh. F. Salom, M. Pärn, A. Sarvik.

Jänesekasvatuse osak. I auh. O. Sarvik. II auh. F. Pärn.

Meeskäsitöö osak. sai II auh. M. Pärn omavalmistatud sorteeri- ja eest.

Aineliselt toetasid näitust: Lõuna-Eesti Eksporttapamajad, Põllumajanduse Pank, Pala ühispank, Tartu Maavalitsus ja Tartu Eesti Majavalitsus. **V. Roos.**

Haimre maanoorte ring

asutati 26 sept 1934 kohaliku põllumehe K. Bils algatusel. Ringi avamisaktus korraldati 30. sept. koolimajas, millest võttis osa väga arvukas kuula-jaskond ja kus kõnelisid õp. J. Läänne ja E. Põllum. Keskseltsi sekr. E. Vint maanoorte tööst, tegevusest ja ülesannetest.

Haimre maanoorte ringi vanemaks on E. Bils ja juhatuses E. Neuman (esimees), O. Seelman (sekretär), J. Söönberg, V. Voldekopp ja H. Seelman.

Auhinnati 15 õpiringi.

Eesti Haridusliit korraldas möödunud tegevusaastal õpiringidevahelise töövõistluse, missugusest võttis osa 23 õpiringi. Liidu asemikekogu koosolekul avaldati töövõistluse tulemused, mis olid üldiselt rõõmustavad, kuna peagu kõik võistlevad õpingid olid saavutsinud viljakad.

Auhinnati järgmised õpingid:

I auhind — Kolovere-Kalju h/s. „Edu“ seltskondliku kasvatuse õpiring.

II auhind — Laupa Raamatukoguseltsi õpiring.

III auhind — Valguta õpiringühing „Aren“ ja Lääne-Mõisaküla h/s. õpiring.

Peale selle anti ergutusauhinnad järgmisile õpingele: 1) Haimre algk. lootusringi vilistlasrühma õpiring, 2) Harku Hariduseltsi õpiring, 3) Kõrgesaare h/s. „Edu“ õpiring, 4) Leevre üldkõnemuslik õpiring, 5) Leisi h/s. „Püüd“ esperanto õpingid, 6) Pühajärve Raamatukoguseltsi õpiring, 7) Rus-salu seltsk. üh. „Aren“ õpiring, 8) Vaivere maanoorte aianduse õpiring, 9) Vodja Raamatukoguseltsi õpiring, 10) ÜENÜ Riisipere osak. õpiring.

Assikvere noorte tööst.

Assikvere Maanoorte Ring, asutatud 1. nov. 1932., registreeritud Põllutöökoja juures 30. mail 1934. a., on peaaegu juba alguse raskustest ülejõudnud ja tegutseb hoogsalt. Ring asub Kodavere kihelkonnas, Tartumaal, üsna Peipsi lähedal ja on praegu vist üks piiriäärsemaid maanoorte organisatsioone, mistõttu töögi harilikust raskem.

Ringi liikmete esimene mure oli enesete kodu köögivilja aedade rajamine, kordaseadmine ja praegu võime neis leida juba kõiki tuntuid ja väga tarvilikke aedvilju meie pere söögilauale.

Edasi oli üheks esimeseks asjaks kodu-ümbruse kaunistamine ja sellelgi alal on mõned liikmed suutnud hea tahtmisega mõndagi korda saata. On antud kodule ilme, kuhu üksnes mitte ei pea minema, vaid kus nii heameelega tahaks viibida.

Kohapealse ekstensiivse põlluharimise ja karjapidamise tagajärjel on talude tulukus, eriti praegustes kitsastes oludes, õige madal. Siingi on Ring püüdnud oma tööga kaasa mõjuda, kõigis talu käitise küsimustes nõu ja juhatust andes ja tegelikke katseid korraldades, et parandada põllusaake ja suurendada sissetulekuid piimakarjast.

Nii on korraldatud allkirjutanu kodutalus väetus-, sordivõrdlus- ja maa-harimise katseid, milliste tulemused ringi liikmeile ja kõigile asjastuhvita-tele üksikasjalikult selgitatud.

Tänavu kevadel oli noorte suuremaks tööks kohapealsete organisatsioonide ühise kodu — Halliku Hariduse Seltsi hoone ümbruse kaunistamine ilupuie ja lilledega. Siinkohal tahaks tänuga märkida, et kõik selleks otstarbeks minuvad ilupuud ja lilled kohaliku aedniku hra Katti käest täiesti tasuta saadi.

Ring peab sidet kõigi naaber-noorte organisatsioonidega, külastades vastamisi üksteise koosolekuid ja koosviibi-misi ning korraldades ühiselt suurema-ulatuslisi töö- ja peopäivi.

Praegu kuulub Ringi liikmeskonda 18 noort, vanusega 13—26 aastani. Ringi juhatuses on: Hugo Tartu — vanem, Hugo Jürgenson — esimees-kirjatoimetaja ja Erika Holst — kassapidaja.

H. Tartu.

Soimetusele saadetud kirjandus.

Köögilija aed — A. Prima, F. Rask. Täienduskoolide õpetajate ühingu kirjastus. 158 lhk. Hind 1.25 kr.

Aianduslikku kirjandust on rikastatud uue tööga. „Köögilija aed“ on koostatud eriotstarbeks: täienduskoolidele, kuid ka teistele, nagu põllumajandus- ja kodumajanduskoolidele, kus on aiandus kõrvalaineks. Raamatu koostamisel on valitsenud põhimõte, anda kokkuvõtlikku retseptilist teadmist, kuid siinjuures küsimuste varal, mis iga tähtsama punkti lõpul, sundida õpilasi isetegevusele ja süvenemisele. See viimane on eriti tähtis aianduse alal ja õpilase arenemisel.

„Köögilija aias“ leiame ka üksikuid tabeleid, mida meie kirjanduses senini pole avaldatud, nagu köögilija aia suuruse arvutuse tabel vastavalt perekonna liikmete arvule. Siin on küll andmed nähtavasti pärit võõrsilt ja need on antud liig kategooriliselt, kuna ometi mõjustavad ka aia suurust väga paljud asjaolud.

Raamatus leiame mõningaid kordamisi, nagu kummutamise joonised, ja spargeli kasvatuse õpetuse, mis meil tegeliku maaelu seisukohalt ei vääri erilist tähtsust.

Raamatu viimasel osal „Praktilised tööd“, kus on tööde jaotus ja nende tegemine jaotatud kuude viisi, ei ole esimesega, s. o. üld- ja eriosaga küllalt tihedat sidet. Mõningad joonised on

siin ebaselged ja eksitavad (mati punumine).

Kas „Köögilija aed“ sobib maanoorte ringidele? Sobib. Ta võib olla koguni heaks töö- ja käsiraamatuks, ainult ringil peab siis olema asjatundlik juht, muidu tuleb puudus oskustest, sest raamat annab neid õige kokkuvõtlikult, pealiskaudselt. Hea juht võib seda raamatut aga omale väga heaks käsiraamatuks ringi liikmete tööle rakendamisel kasutada, selleks on „Köögilija aed“ hea abiline ja teda võib soovitada maanoorte ringidele.

A. Liidemann.

Lambakasvatuse tööjuh. Koostanud K. Jaama ja E. Vint. Maanoorte kirjandus nr. 6. Põllutöökoja väljaanne. 30 lhk. Hind 10 senti.

Lambakasvatuse tööjuh. on koostatud maanoorteringide, maatulundusklubbide, põllumeeste ja maanaiste seltside noorte osakondade ja teiste noorte põllumajandusliikude organisatsioonide liikmete töö ja tegevuse korraldamiseks.

Tööjuh. annab üldjuhtnõõrid ringi liikmete lambakasvatusega tegutsemiseks, kuid selles on ka päeva- ja arve-raamatu osa igasuguste ülestähenduste tegemiseks, et hiljem oleks võimalik vajalikke arvestusi teha.

Tööjuh. on saadaval Põllutöökoja nõuandetalitusest, Tallinn, Pikk tn. 40.

Uute õpilaste vastuvõtmine

Tooma põllutöö-, sookultuuri ja maaparanduskooli on alanud.

I klassi võetakse vastu meesõpilasi, kes lõpetanud VI kl. algkooli ja vähemalt 16 aastat vanad.

II klassi võetakse vastu meesõpilasi, kes lõpetanud põllutöökooli.
Õppetöö algab 15. oktoobril.
Õppemaksu koolis ei ole.

Lähemaid teateid saab koolijuhatajalt aadressil: Tooma sookultuuri- ja maaparandusekool, Vägeva, telefon Vägeva 1.

Koolijuhataja.

Uute õpilaste vastuvõtmine

Vasula Kodumajanduskoolidesse

on avatud. Õppemaksu ei ole. Toitlustasu on aastases koolis Kr. 10.— ja 6-kuulises eriklassis Kr. 8.— kuus. Vastuvõtu tingimused endised. Eriklassis algab õppetöö käesoleva aasta novembris, üheaastases koolis 1935. a. jaanuaris. Koolide postiaadress: Kärkna p.-ag. Tel. 3-80 üle Tartu.

Koolijuhataja,

Kehra (end. Keila) üheaastases põllutöökoolis algab õppetöö 24. oktoobril.

Uute õpilaste vastuvõtmine kuni õppetöö alguseni. Kooli võetakse mõlemast soost isikuid. Õpetus tegelik ja teoreetiline, ilma maksuta. Korter, kütte ja valgustus internaadis tasuta. Toitluskulud ühiskõõgis 8—10 kr. kuus, mida võib tasuda ka toiduainetes. Puudustkannatajatel toetusesaamise võimalus. Kool asub nüüd Kehra riigimõisas, Kehra jaama juures.

Sooviavaldusi võtab vastu ja lähemaid teateid annab koolijuhataja. Aadress: Kehra põllutöökool, Kehra ag. Telef. Kehra 20.

Arkna põllutöökoolis

algab õppetöö 16. oktoobril 1934.

I kl. võetakse vastu meesõpilasi, kes 16 a. vanad ja vanemad.

II kl. on eelmiste aastate eeskujul võimalus vastu võtta mõned kesk-kooli lõpetajad. Kool on tasuta. Kehvematele õpilastele võimaldatakse toetus-laenufondist protsendita pikaajalist laenu ja toetust sõidukulude katteks. Peale selle on enamik Virumaa valdadest määratud ühele oma valla noormehele Arknas õppimiseks toetust 60 kr. talve kohta. Sooviavaldus ühes elulookirjelduse, koolituunistuse ja isikut tõendava dokumendiga saata kooli nimele. Aadress: Rakvere pk. 50. KOOLIJUHATAJA.

Saku kodumajanduskooli

õppetöö algus on 15. novembril 1934.

Kooli kursused on 1-he aastane. Õpetatakse toiduvalmistamist, kodukor-rastust, käsitööd, kangakudumist, aiatööd, loomakasvatust jne. Õppemaksu ei ole. Õpilastel on prii korter. Ülespidamistasu Kr. 10—12 kuus. Kooli juures töötab 6-kuulise kursusega **perenaiste abiliste eriklass**. Ülespidamistasu Kr. 8.— kuus. Õppetöö algus **1. novembril s. a.** Vaesematel õpilastel on võimalus toetust saada. Ligemaid teateid kooli kohta Saku p.-ag.

Koolijuhatus.